

5 TRANSKRIPCE

Grafický systém libovolného cizího jazyka nedisponuje prostředky, s jejichž pomocí by bylo možné v písemné podobě zaznamenat jeho zvuky. Pro grafický zápis zvukové stránky jazyka je proto třeba použít speciální přepis (transkripci). V závislosti na cíli přepisu rozlišujeme dva způsoby transkripce: a) fonetickou, b) fonologickou (fonematickou).

V praxi se můžeme setkat s různými systémy transkripce. Ty jsou nejčastěji založeny na latince doplněné znaky pro vyjádření specifických prvků konkrétního jazyka. Existují však také systémy přepisů vycházejících z různých abeced. Transkripci lze dále rozlišovat podle míry přesnosti, resp. úrovně vědeckosti. Je samozřejmé, že nelze v praxi používat systém, který by neplnil základní funkci přepisu (viz níže definice obou způsobů transkripce). Přesto však není bezpodmínečně nutné za všech okolností využívat pouze čistě lingvistickou transkripci, která, byť je nepřesnější, je velmi podrobná a do značné míry komplikovaná. Setkáváme se s ní především v publikacích věnovaných teoretické fonetice. Naopak v příručkách, skriptech či učebnicích praktické fonetiky, v učebnicích cizích jazyků a dalších výukových materiálech se využívá tzv. zjednodušené transkripce, která sice není zcela přesná, ale plně vyhovuje potřebám žáků, studentů i jejich vyučujících.

Fonetická transkripce (fonetický přepis) je takový způsob zápisu zvukové podoby jazyka, v němž je dán jednoznačný vztah mezi zvukovým segmentem a grafickou značkou. Fonetická transkripce se graficky zaznamenává do hranatých závorek.

Fonologická (fonematická) transkripce se používá v případě, kdy je třeba graficky zaznamenat pouze fonematickou skladbu slova. Při tomto přepisu nejsou rozlišovány jednotlivé alofony (varianty a odstíny fonémů). Při grafickém záznamu se využívají ostré závorky.

Pro dosažení cílů výuky ruštiny jako cizího (dalšího cizího) jazyka v českých školách, stejně tak i na seminářích praktické fonetiky pro budoucí učitele ruského jazyka na pedagogických fakultách, je dostatečné použití zjednodušené fonetické transkripce. Doporučujeme však se vyvarovat přepisu symboly latinky a používat azbuku doplněnou o speciální symboly pro záznam některých segmentů. Transkripce pomocí znaků latinky může zejména žáky základních a středních škol svádět k tomu, aby hlásky vyslovovali tak, jak jsou zvyklí ve své mateřštině. Použití znaků azbuky tak dle našeho názoru omezí možnou interferenci a navíc budou žáci neustále konfrontováni s azbukou, což je bude motivovat k jejímu rychlému zvládnutí.

Inspirovat se lze v příručkách praktické fonetiky E. L. Barchudarové a F. I. Pankova (2008) či I. V. Odincové (2008).

- [ɾ'] označení měkkosti souhlásky pomocí apostrofu
- [bí] označení přízvuku pomocí čárky nad vokálem
- [w:] označení prodloužené artikulace konsonantu pomocí dvojtečky
- [ ] označení vázané výslovnosti fonetického slova pomocí obloučku

Symbole používané pro zápis alofonů v nepřízvukných pozicích jsou uvedeny dříve v textu. S ohledem na to, že ruský jazyk je v České republice vyučován jako další cizí jazyk, tedy po angličtině, a žáci tak již mají předcházející zkušenost se symboly používanými pro fonetický přepis anglických slov, používáme v celé nadcházející kapitole pro označení redukované samohlásky 2. stupně symbol [ə].

Specifickým druhem transkripce je tzv. intonační transkripce, která slouží k zaznamenání melodické podoby výpovědi v textu. Vychází ze systému intonačních konstrukcí E. A. Bryzgunové.

- á označení typu IK pomocí čísla nad přízvuknou slabikou intonačního centra syntagmatu (případně pomocí horního indexu)
- / označení hranice syntagmatu v rámci jedné věty pomocí lomítka
- // označení hranice věty pomocí dvou lomítek

6 PRA

6.1 Le

6.1.1 Ry

Základem
Charakteri
zvuknou sl
vysvětleny

V souvis
rytmický
a trojslabič
v ruském ja
Vzhled
mová) mají
označovat.

Základní ry

TÁ
TA – TÁ
TÁ – TA
TA – TÁ – TA
TÁ – TA – TA
TA – TA – TÁ

TÁ
TA – TÁ
TÁ – TA
TA – TÁ – TA
TÁ – TA – TA
TA – TA – TÁ